

B Filosofie
Vrije Universiteit Amsterdam

© 2024 Academion

www.academion.nl
info@academion.nl

Projectcode P2225

Inhoud

Samenvatting	4
Scoretabel	5
Introductie	6
Procedure	6
Panel	7
Informatie over de opleiding	8
Beschrijving van de beoordelingsstandaarden	9
Organisatie	9
Aanbevelingen van het vorige visitatiepanel	9
Standaard 1. Beoogde leerresultaten	9
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	11
Standaard 3. Toetsing	15
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	18
Eindoordeel	18
Ontwikkelpunten	18
Bijlage 1. Beoogde leerresultaten	20
Bijlage 2. Opleidingscurriculum	21
Bijlage 3. Bezoekprogramma	22
Bijlage 4. Geraadpleegde materialen	24

Samenvatting

Beoogde leerresultaten

Het panel heeft waardering voor het profiel van de bacheloropleiding Filosofie aan de VU en voor de heldere en aansprekende onderwijsvisie waaruit zij voortvloeit. Daarin staat het opleiden van kritische en geëngageerde academici centraal. De opleiding is breed en klassiek, maar onderscheidt zich van andere bacheloropleidingen Filosofie door haar kleinschaligheid, tweetaligheid, maatschappelijk engagement en de expliciete aandacht voor diversiteit. Het panel vindt dit een herkenbaar en aantrekkelijk profiel, dat goed aansluit bij de kernwaarden van de VU. De beoogde leerdoelen waarin het profiel is vertaald zijn helder geformuleerd en van een niveau dat past bij een universitaire bacheloropleiding. Ze zijn conform de Dublin-descriptoren en beschrijven zowel domeinspecifieke als overdraagbare inzichten en vaardigheden. De beoogde leerdoelen bereiden voor op zowel een vervolgonopleiding als beroepen waarin kritische en reflexieve competenties centraal staan. Het panel complimenteert de opleiding met haar raad van advies, die haar helpt om de aansluiting bij het vakgebied en beroepenveld te bewaken.

Onderwijsleeromgeving

Het panel vindt het curriculum goed opgebouwd en weldoordacht, met drie duidelijk te onderscheiden niveaus die op elkaar voortbouwen en heldere leerlijnen. Dit geldt zowel voor de voltijds- als de deeltijdsstudenten en voor studenten die de verkorte opleiding met vrijstellingen doen. Het panel kan zich vinden in de keuze voor een tweetalige opleiding. Alleen de wijze waarop de 'filosofische vaardigheden gericht op een niet-filosofische context' getraind worden kan nog beter zichtbaar gemaakt worden. Inhoudelijk dekt het programma alle hoofdgebieden van de filosofie af en geeft een goede basis. Het panel waardeert de voortvarendheid waarmee de afdeling de diversificering van het curriculum ter hand neemt. Zij loopt hiermee voor op andere opleidingen. Het panel moedigt de afdeling aan om verder te experimenteren en niet bang te zijn voor een overkoepelend en/of vergelijkend westers perspectief op verschillende tradities, om versnippering te voorkomen.

Het curriculum is goed studeerbaar, mede dankzij de stimulerende en persoonlijke sfeer en de goede kwaliteit van de docenten, die zich verantwoordelijk voelen voor het welzijn van hun studenten. Het panel beveelt met klem aan deze kwaliteiten - die typisch horen bij een kleinschalige onderwijsgemeenschap - te koesteren, en niet verloren te laten gaan bij een eventuele fusie met andere faculteiten. Het panel beveelt verder aan te zoeken naar creatieve manieren om aanwezigheid bij de colleges te stimuleren, te trachten de werkdruk van docenten te verlagen, en de oorzaken van studentenuitstroom te monitoren.

Toetsing

Het panel is tevreden over het toetsbeleid van de bacheloropleiding Filosofie aan de VU, dat zorgvuldig gedocumenteerd en helder verwoord is. De toetsvormen passen bij de leerdoelen en zijn voldoende gevarieerd. Sinds de vorige visitatie is het toetsbeleid aangescherpt en zijn er doordachte beoordelingsformulieren voor de afstudeerscripties ingevoerd. De examencommissie is zeer toegewijd en proactief en heeft een scherp oog voor verbeterpunten. Het panel beveelt de afdeling aan om de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid dat mede op voorspraak van de examencommissie is ontwikkeld goed te beleggen, zodat die uitvoering structureel plaatsvindt. Het beveelt verder aan de rubrics op de scriptiebeoordelingsformulieren in meer detail uit te werken, de scripties strenger te beoordelen, met name op hun filosofische gehalte, en de functie van leesvragen bij sommige schrijfopdrachten te verhelderen zodat studenten hierover geen verkeerde verwachtingen hebben.

Gerealiseerde leerresultaten

Het panel is tevreden over het niveau van de eindwerken. Afgestudeerden gaan verder in veel verschillende typen vervolgstudies of vinden een passende baan. Het panel stelt vast dat de beoogde leerresultaten zijn bereikt.

Scoretabel

Het panel beoordeelt de opleiding als volgt:

B Filosofie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet

Algemeen eindoordeel positief

Prof. Gerd Van Riel
Voorzitter

Mariette Huisjes
Secretaris

Datum: 21 maart 2024

Introductie

Procedure

Visitatie

De bacheloropleiding Filosofie van de Vrije Universiteit Amsterdam werd op 29 en 30 november 2023 door een onafhankelijk peer review panel beoordeeld als onderdeel van de visitatiegroep Wijsbegeerte. Dit cluster bestond uit 29 opleidingen van de Universiteit Leiden, Universiteit Twente, Universiteit Utrecht, Tilburg University, Rijksuniversiteit Groningen, Erasmus Universiteit Rotterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, Radboud Universiteit en de Universiteit van Amsterdam. De beoordeling verliep volgens de procedure en standaarden van het NVAO Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Nederland (d.d. september 2018).

In opdracht van het cluster Wijsbegeerte verzorgde evaluatiebureau Academion de begeleiding van de visitatie. Fiona Schouten trad op als coördinator en secretaris en ook Irene Conradie, Mariette Huisjes, Marieke Schoots en Anne-Lise Kamphuis waren secretaris binnen het cluster. Zij zijn door de NVAO gecertificeerd en als secretaris geregistreerd.

Vorbereiding

In samenspraak met de instellingen en opleidingen stelde Academion het visitatiepanel samen, rekening houdend met de expertise en onafhankelijkheid van de leden en met de consistentie binnen het cluster. De NVAO stemde op 24 juli 2023 in met de samenstelling van het panel. De coördinator instrueerde de panelvoorzitter op 20 juli 2023 over diens rol binnen de visitatie volgens het Profiel van de voorzitter (NVAO 2016).

De contactpersonen van de instelling stelden voor het locatiebezoek een programma op in overleg met de coördinator (zie bijlage 3). De afdeling Filosofie van de VU selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners. Daarnaast bepaalde de afdeling dat het ontwikkelgesprek zou worden vormgegeven als onderdeel van het bezoek. Op basis van dit gesprek werd een apart ontwikkelverslag gemaakt.

In de aanloop naar de visitatie stuurde de opleiding een lijst van afgestudeerden over de periode januari 2021 tot en met augustus 2023 naar de coördinator. Uit deze lijst selecteerde de panelvoorzitter in samenspraak met de coördinator 15 eindwerken. Daarbij hielden zij rekening met de spreiding van de eindcijfers, de taal en de beoordelaars. Voorafgaand aan het bezoek stelde de opleiding de geselecteerde eindwerken met bijbehorende beoordelingsformulieren beschikbaar aan het panel. Ook zond de opleiding het panel hun zelfevaluatie rapport en aanvullende stukken toe (zie bijlage 4).

De panelleden bestudeerden de ontvangen informatie en stuurden hun bevindingen op naar de secretaris. De secretaris verzamelde de vragen en opmerkingen van het panel in een document en verspreidde dit onder de panelleden. Kort voor de visitatie hield het panel een vooroverleg waarin de voorlopige bevindingen naar aanleiding van het zelfevaluatie rapport, de gelezen eindwerken en de taakverdeling ter sprake kwamen. Ook werd het panel geïnformeerd over de van toepassing zijnde beoordelingskaders, de werkwijze en de planning van visitaties en rapportage.

Bezoek

Tijdens het locatiebezoek sprak het panel met verschillende opleidingsvertegenwoordigers (zie bijlage 3). Ook bood het panel studenten en docenten de gelegenheid om informeel met het panel te spreken tijdens een inloopspreekuur. Van deze gelegenheid is geen gebruik gemaakt. Het panel beëindigde de visitatie met een intern overleg om de voorlopige bevindingen te formuleren. Ter afsluiting van de visitatie gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin hij namens het panel de voorlopige indrukken, algemene observaties en suggesties voor verdere ontwikkeling presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel en legde dat voor aan de coördinator voor een collegiale toets. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de coördinator het rapport naar de afdeling Wijsbegeerte, met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De secretaris paste de feitelijke onjuistheden in het rapport aan in overleg met de panelvoorzitter. Vervolgens stelde het panel het rapport vast en stuurde de coördinator het naar de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Panel

Bij de clustervisitatie Wijsbegeerte zijn de volgende panelleden betrokken:

- Prof. dr. Martin van Hees, hoogleraar Morele en Politieke Filosofie en decaan, Amsterdam University College (AUC) – voorzitter;
- Prof. dr. Gerd Van Riel, hoogleraar Antieke Filosofie en decaan van het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte aan de KU Leuven – voorzitter en panellid;
- Prof. dr. Mariëtte van den Hoven, hoogleraar Medische Ethiek, Amsterdam UMC;
- Prof. dr. Thomas Reydon, hoogleraar Wetenschaps- en Techniekfilosofie, Leibniz Universität Hannover;
- Em. prof. dr. Jos de Mul, hoogleraar Wijsgerige Antropologie, Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. dr. Sonja Smets, hoogleraar Logica en Epistemologie, Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. Bart Raymaekers, hoogleraar Morele Filosofie en Filosofie van het Recht, KU Leuven;
- Prof. dr. Geert Van Eekert, hoogleraar Europese Filosofie, Universiteit Antwerpen;
- Prof. dr. Martine Prange, hoogleraar Filosofie van mens, cultuur en samenleving, Tilburg University;
- Prof. dr. Wybo Houkes, hoogleraar Wetenschaps- en Techniekfilosofie, Technische Universiteit Eindhoven;
- Prof. dr. Federica Russo, hoogleraar Philosophy and Ethics of Techno-Science, Universiteit Utrecht;
- Dr. Victor Gijsbers, universitair docent Filosofie, Universiteit Leiden;
- Prof. dr. Vincent Blok, hoogleraar Techniekfilosofie en Responsible Innovation, Wageningen University & Research;
- Prof. dr. Rein Raud, hoogleraar Asian and Cultural Studies, Tallinn University;
- Prof. dr. Corien Bary, hoogleraar Logische Semantiek, Radboud Universiteit;
- Dr. Elsbeth Brouwer, universitair docent Filosofie van Taal en Cognitie, Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. Erik Weber, gewoon hoogleraar in de wetenschapsfilosofie, Universiteit Gent;
- Dr. Constanze Binder, universitair hoofddocent Filosofie, Erasmus Universiteit Rotterdam – referent;
- Dr. Bruno Verbeek, universitair docent Ethiek en Politieke Filosofie, Universiteit Leiden – referent;
- Sarah Boer, masterstudent Philosophy, Politics, and Society, Radboud Universiteit – student-lid;

- Tim van Alten, masterstudent Philosophy of Science, Technology and Society, Universiteit Twente – student-lid;
- Christa Laurens, masterstudent Modern European Philosophy, Universiteit Leiden – student-lid.

Het panel dat de bacheloropleiding Filosofie aan de Vrije Universiteit Amsterdam beoordeelde, bestond uit de volgende leden:

- Prof. Gerd Van Riel, hoogleraar Antieke Filosofie en decaan van het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte aan de KU Leuven – voorzitter;
- Prof. Thomas Reydon, hoogleraar Wetenschaps- en Techniekfilosofie, Leibniz Universität Hannover;
- Em. Prof. Jos de Mul, hoogleraar Wijsgerige Antropologie, Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. Sonja Smets, hoogleraar Logica en Epistemologie, Universiteit van Amsterdam;
- Christa Laurens, student Modern European Philosophy, Universiteit Leiden – student-lid.

Informatie over de opleiding

Naam van de instelling:	Vrije Universiteit Amsterdam
Status van de instelling:	Bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	Positief

Naam van de opleiding:	B Filosofie
CROHO-nummer:	56081
Niveau van de opleiding:	Bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	Academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Amsterdam
Variant(en):	Voltijd, deeltijd
Educatieve minor:	Niet van toepassing
Onderwijstaal:	Nederlands, Engels
Inleverdatum NVAO:	1 mei 2024

Beschrijving van de beoordelingsstandaarden

Organisatie

De afdeling Filosofie aan de Vrije Universiteit Amsterdam is onderdeel van de Faculteit Geesteswetenschappen. Naast Filosofie heeft deze faculteit nog twee afdelingen: 'Taal, Literatuur en Communicatie' en 'Kunst en Cultuur, Geschiedenis, Oudheid'. Het faculteitsbestuur Geesteswetenschappen is eindverantwoordelijk voor de opleidingen, voor het onderzoek en voor de bedrijfsvoering van de faculteit. De dagelijkse verantwoordelijkheid voor het onderwijs van de afdeling is belegd bij de opleidingsdirecteur. Naast de bacheloropleiding biedt de afdeling Filosofie twee tweejarige masteropleidingen aan: de Engelstalige master Philosophy en de Nederlandstalige master Filosofie van Cultuur en Bestuur.

Aanbevelingen van het vorige visitatiepanel

- Zorg voor een evenwichtige verdeling van de studielast over de vakken (standaard 2)
- Verhelder de coherentie van het programma (standaard 2)
- Expliciteer de didactische aanpak en overweeg vernieuwing van werkvormen (standaard 2)
- Scherp het toetsbeleid aan en ontwikkel een eigen beoordelingsformulier specifiek voor filosofiescripties (standaard 3)

Het panel heeft geconstateerd dat deze aanbevelingen zijn opgevolgd. Onder de standaarden gaat het hier verder op in.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Profiel

De bacheloropleiding Filosofie van de VU brengt studenten in aanraking met de hoofdvragen van drie deelgebieden van de filosofie: geschiedenis van de filosofie, theoretische filosofie en praktische filosofie. De opleiding sluit aan bij de kernwaarden van de universiteit: maatschappelijke verantwoordelijkheid, openheid voor diversiteit in culturen en ideeën, en persoonlijke aandacht voor elk individu. Om aan de waarde 'openheid' gestalte te geven zet de opleiding in op internationalisering en een *mixed classroom*, met veel aandacht voor de bewustwording voor het eigen onderliggende denkraam van studenten en docenten en voor diversificering van het curriculum. De opleiding kent een Nederlandstalige en een Engelstalige track. Beide tracks zijn inhoudelijk identiek, maar stellen verschillende eisen aan de taalvaardigheid. In het eerste studiejaar worden studenten uit beide tracks afzonderlijk bediend. Naarmate zij verder komen in hun opleiding volgen zij vaker gezamenlijk college, en krijgen Nederlandstalige studenten vaker les in het Engels.

Studenten worden getraind om kritisch te denken, om de canon van de filosofie te bevragen en om oog te hebben voor verschillende perspectieven. De nadruk in de opleiding ligt op activerend onderwijs en onderzoekend leren. Hierdoor krijgen studenten kennis en vaardigheden aangereikt om zelfstandig onderzoek te kunnen doen en om de relatie tussen filosofie, wetenschap en samenleving te belichten. Deze vaardigheden komen extra goed tot hun recht in combinatie met wetenschappelijke kennis van een ander vakgebied. De VU stimuleert daarom haar studenten om de bacheloropleiding filosofie te combineren met een andere bacheloropleiding en faciliteert hen hierin. Ook is het mogelijk de opleiding in deeltijd te volgen.

Met een instroom van 40 tot 60 studenten per jaar is de VU-opleiding kleinschalig, wat past bij de persoonlijke benadering waarvoor gekozen wordt.

De VU biedt een klassieke, brede bacheloropleiding Filosofie aan, gericht op het kweken van kritische en geëngageerde academici die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid serieus nemen. De VU-opleiding onderscheidt zich van andere bacheloropleidingen Filosofie door haar kleinschaligheid, tweetaligheid, maatschappelijk engagement en de expliciete aandacht voor diversiteit, zowel in de collegezaal als in het curriculum. Het panel vindt dat de opleiding daarmee een duidelijk en aansprekend profiel heeft, geworteld in een heldere overkoepelende onderwijsvisie.

Beoogde leerdoelen

Conform het model van de Dublin-descriptoren voor universitaire bachelorprogramma's is het profiel van de opleiding vertaald naar een set beoogde leerdoelen op de gebieden 'kennis en inzicht', 'wetenschappelijke vaardigheden' en 'filosofische vaardigheden gericht op een niet-filosofische context' (zie bijlage 1). De beoogde leerdoelen benadrukken kennis van filosofie in een bredere wetenschappelijke, wetenschapsfilosofische en maatschappelijke/culturele context en kennis van verschillende 'stijlen van filosoferen'. Afgestudeerden zijn in staat om kritisch te reflecteren op oordelen, argumenten en informatieve teksten en om hun eigen persoonlijke overtuigingen ter discussie te stellen. Verschillende beoogde leerdoelen benadrukken gedragsnormen die gelden tijdens de studie en binnen de wetenschap.

Het panel acht de beoogde leerdoelen overeenkomstig het niveau van een bacheloropleiding Filosofie en vindt met name de beoogde leerdoelen C7 en C8 onderscheidend voor het gekozen profiel van de opleiding. De formulering van de beoogde leerdoelen is duidelijk en voldoende gedetailleerd. De beoogde leerdoelen komen overeen met de Dublin-descriptoren. Het panel waardeert dat de beoogde leerdoelen zowel domeinspecifiek zijn als overdraagbaar naar niet-academische contexten. Door deze combinatie zijn afgestudeerden breed inzetbaar in de samenleving.

Aansluiting op de arbeidsmarkt

Na afronding van de bacheloropleiding hebben de studenten een goede basis voor een vervolgopleiding. Daarnaast zijn zij gekwalificeerd voor maatschappelijke functies die vragen om argumentatieve en reflexieve vaardigheden, zoals competenties voor kritische analyse, het omgaan met zingevingsvragen, het onderbouwen van claims, het evalueren van analogieën, het onderscheiden van feiten en normen en het kritisch onderzoeken van het eigen perspectief en dat van anderen. Om aansluiting van de filosofieopleiding op de arbeidsmarkt ook voor de toekomst te bewaken is in 2022 een nieuwe raad van advies geïnstalleerd, nadat de oude raad van advies uiteen was gevallen tijdens de coronapandemie. De raad bestaat uit acht leden (voornamelijk alumni), met uiteenlopende functies, zoals adviseur op het gebied van ethiek en gezondheid, programmamanager Vluchtelingenwerk, advocaat, strategisch adviseur en schrijver en spreker. De raad van advies vergadert tweemaal per jaar en fungeert als klankbord in gesprekken over de beoogde leerdoelen van de opleiding, de werving van studenten, arbeidsmarktoriëntatie, het curriculum en over veranderingen in de samenleving die gevolgen kunnen hebben voor de positie van filosofisch geschoolden.

Het panel vindt dat de opleiding haar studenten goed voorbereidt op een vervolgopleiding en een positie in de maatschappij. Met haar tweetaligheid speelt zij in op een toenemende vraag vanuit de arbeidsmarkt naar hoger opgeleiden met interculturele competenties. Het panel complimenteert de opleiding met haar raad van advies. Die helpt om ervoor te zorgen dat de opleiding goed aangesloten blijft op de verwachtingen van het vakgebied en het beroepenveld.

Overwegingen

Het panel heeft waardering voor het profiel van de bacheloropleiding Filosofie aan de VU en voor de heldere en aansprekende onderwijsvisie waaruit zij voortvloeit. Daarin staat het opleiden van kritische en geëngageerde academici centraal. De opleiding is breed en klassiek, maar onderscheidt zich van andere bacheloropleidingen Filosofie door haar kleinschaligheid, tweetaligheid, maatschappelijk engagement en de expliciete aandacht voor diversiteit. Het panel vindt dit een herkenbaar en aantrekkelijk profiel, dat goed aansluit bij de kernwaarden van de VU. De beoogde leerdoelen waarin het profiel is vertaald zijn helder geformuleerd en van een niveau dat past bij een universitaire bacheloropleiding. Ze zijn conform de Dublin-descriptoren en beschrijven zowel domeinspecifieke als overdraagbare inzichten en vaardigheden. De beoogde leerdoelen bereiden voor op zowel een vervolgopleiding als beroepen waarin kritische en reflexieve competenties centraal staan. Het panel complimenteert de opleiding met haar raad van advies, die haar helpt om de aansluiting bij het vakgebied en beroepenveld te bewaken.

Conclusie

Het panel oordeelt dat de opleiding op standaard 1 voldoet.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Curriculum en werkvormen

Het curriculum van de bacheloropleiding Filosofie (zie bijlage 2) bevat een major van 120 EC, een vaste academische kern van 30 EC en een vrij te kiezen minor van 30 EC. Het eerste jaar is inleidend, het tweede jaar verbreedend en verdiepend. In het derde jaar specialiseren de studenten zich. Zij volgen dan twee keuzevakken en een scriptieseminarie en zij schrijven hun afstudeerscriptie. Gedurende de opleiding verschuift de focus van de verwerving van kennis en inzicht naar toepassing, evaluatie en synthese. Studenten die de bachelor Filosofie naast een andere opleiding volgen kunnen vrijstellingen krijgen, zodat een verkorte variant 120 EC ontstaat. Het is mogelijk de opleiding in deeltijd te volgen door per jaar een gedeelte van de aangeboden vakken te volgen.

Het didactisch concept dat aan de opleiding ten grondslag ligt draait om activerend onderwijs en onderzoekend leren. Dit concept is op aanbeveling van het vorige visitatiepanel verduidelijkt. Het uit zich in interactieve hoorcolleges met veel ruimte voor reflectie en evaluatie, en werkcolleges met veel schrijf- en presentatieopdrachten. Studenten oefenen bijvoorbeeld in kritische analyse van primaire bronnen en het opstellen van onderzoeksvragen. Ook worden de groepen klein gehouden. De formele groeps grootte varieert van 18 tot 25 studenten, maar in de praktijk is niet altijd iedereen aanwezig vernam het panel. Zodoende is er veel ruimte voor interactie. Op advies van het vorige visitatiepanel zijn de leerlijnen in het curriculum explicieter gemaakt. Er zijn leerlijnen gericht op kennisopbouw over historische, theoretische en praktisch-filosofische vakken en er is een leerlijn gericht op het ontwikkelen van academische vaardigheden zoals communicatie, informatie verzamelen, taalgebruik, argumentatie en evaluatie, tekstanalyse en schrijven. De leerlijnen lopen door het hele curriculum en er is progressie in de wijze waarop kennis en vaardigheden getest worden (zie standaard 3).

Een nieuwe werkvorm is het 'bachelorseminar philosophical encounters'. Dit is een lintmodule die door alle jaren van de bacheloropleiding heen loopt, met academische en sociale integratie als doel. In het eerste jaar

gaan tijdens het bachelorseminar vakdocenten met elkaar in debat. In latere jaren is er aandacht voor de keuzemodules, het afstudeertraject, werkveldoriëntatie en voorbereiding op een vervolgstudie. De sociale integratie wordt bevorderd doordat groepjes van vier tot zes studenten werken aan posterpresentaties en door de inzet van speelse debatvormen. Het extracurriculaire vak 'a broader mind' is bedoeld voor alle VU-studenten. De cursus draait om persoonlijke ontwikkeling en betrokkenheid bij sociale thema's, al geven een aantal studenten aan dat de link met filosofie en de algemene relevantie van het vak niet voor iedereen duidelijk is.

Het panel vindt het curriculum goed opgebouwd en weldoordacht, met drie duidelijk te onderscheiden niveaus die op elkaar voortbouwen. Inhoudelijk dekte het programma alle hoofdgebieden van de filosofie af en geeft het een goede basis, zoals te verwachten valt van een brede klassieke bacheloropleiding Filosofie. De nieuwe leerlijnen en het bachelorseminar maken de samenhang in het curriculum beter zichtbaar. Ook de deeltijdstudenten en studenten die vanwege hun dubbele bachelor vrijstellingen krijgen, volgen de vakken in dezelfde volgorde, maar dan minder per jaar. Ook voor hen is het curriculum dus samenhangend. Met het expliciteren van de leerlijnen heeft de afdeling adequaat gereageerd op de aanbevelingen van het vorige visitatiepanel. Ook het didactisch concept is nu expliciet gemaakt en het curriculum sluit daar goed bij aan, met zijn kleinschalige interactieve werkvormen en activerende oefeningen. De 'filosofische vaardigheden gericht op een niet-filosofische context' (onderdeel C uit de beoogde leerdoelen) worden getraind, zo bleek het panel bij navraag; studenten moeten bijvoorbeeld in de praktische-filosofievakken een tekst schrijven voor een publiek dat niet filosofisch geschoold is. Het zou echter wel duidelijker kunnen worden gemaakt in welke onderdelen van het curriculum studenten hiermee oefenen. Het zou bijvoorbeeld een op zichzelf staande leerlijn kunnen zijn, naast de academische vaardigheden.

Diversificering van het curriculum

Diversiteit en inclusiviteit in de studentenpopulatie én in het curriculum zijn voor de afdeling Filosofie van wezenlijk belang en zij maakt hier sinds een paar jaar veel werk van. De tweetaligheid van de opleiding en de mixed classroom – met aandacht voor verschillende perspectieven en stijlen van filosoferen – zijn aspecten waarin dit tot uiting komt. In de historische vakken worden, naast het gebruikelijke westerse denken, niet-westerse concepten, stromingen en filosofen behandeld. De klassieke canon wordt ter discussie gesteld en verbreed. Ook is er een verplichte cursus 'diversificering van de filosofie' (in het Nederlands en het Engels) en moet een van de vier keuzevakken een interculturele component hebben. Geregeld worden er keuzemodules aangeboden die expliciet het interculturele perspectief als uitgangspunt nemen. De aanstelling van een hoogleraar met als leeropdracht 'diversifying philosophy' is een belangrijke stimulans voor deze vernieuwingen.

Het panel heeft respect voor de voortvarendheid waarmee de afdeling Filosofie de diversificering van het curriculum ter hand neemt. Het is verheugd te vernemen dat de aanvankelijk tijdelijke aanstelling van de hoogleraar 'diversifying philosophy' inmiddels is bestendig. Met deze leerstoel als ankerpunt heeft diversiteit een uitstekende inbedding gekregen in de opleiding. Diversificatie van het curriculum is een ambitie van veel Nederlandse filosofieopleidingen, maar de VU loopt daarin duidelijk voorop. Het is geen eenvoudige opgave om een traditioneel curriculum diverser te maken. Er zijn nog geen pasklare oplossingen en ook de VU is als pionier nog volop aan het experimenteren. Dit verdient alle lof. Het panel hoorde dat studenten de verschillende filosofische westerse en niet-westerse tradities nog als een opsomming ervaren; het ontbreekt hen aan overzicht. Het panel beveelt aan om de reflectie verder te zetten, met name over de manier waarop het niet-westerse perspectief de westerse kijk verrijkt, zonder daarom meteen elke filosofische inbreng tot een lokale herkomst of separate traditie te herleiden. Ook thematische dwarsverbanden kunnen aantrekkelijk zijn. Maar bovenal moedigt het panel de afdeling aan om door te gaan met haar experimenten.

Onderwijstaal

De bacheloropleiding Filosofie aan de VU is sinds 2018 tweetalig. Zij kent een Nederlandstalige en een Engelstalige track. De Engelstalige track is ingevoerd om internationale studenten aan te trekken en zo een mixed classroom mogelijk te maken, mede geïnspireerd door de vraag vanuit de arbeidsmarkt naar afgestudeerden met interculturele competenties. Ook is het curriculum internationaal georiënteerd, zodat veel literatuur in het Engels wordt aangeboden. Het belangrijkste verschil tussen de twee tracks is dat in de Engelstalige track taalbeheersing in het Engels wordt geëist en verder ontwikkeld, terwijl dat in de Nederlandstalige track geldt voor het Nederlands én het Engels. Met de focus op taalvaardigheid in het Engels wil de afdeling ook bereiken dat studenten kunnen instromen in Engelstalige masterprogramma's.

Het panel vindt de overwegingen van de afdeling Filosofie om te kiezen voor een tweetalige bacheloropleiding valide, temeer daar Nederlandstalige studenten op deze manier langzaam kunnen wennen aan het gebruik van het Engels en hun eerste jaar volledig in het Nederlands kunnen volgen. Het panel vernam van studenten dat enkele docenten zich niet goed kunnen uitdrukken in het Engels, en dat dit het niveau van hun colleges naar beneden haalt. Dit was niet bekend bij de opleidingsdirecteur, die opwierp dat alle docenten voldoen aan de formele taaleisen. Het panel beveelt aan Engelse taalvaardigheid van de docenten onderdeel te maken van de evaluatie van Engelstalige cursussen. Ook een docent die alle vereiste kwalificaties heeft, kan desalniettemin worstelen met de Engelse taal. Hij of zij kan hiervoor ofwel aanvullende training nodig hebben.

Studeerbaarheid en begeleiding

Zoals bij veel filosofieopleidingen is de doorstroom en het rendement van studenten in de bacheloropleiding aan de VU niet hoog. In het academische jaar 2021 werden 10 bachelordiploma's uitgereikt, in 2020: 14 diploma's, in 2019: 9 diploma's; in 2018: 10 diploma's; in 2017: 10 diploma's; in 2016: 17 diploma's. Op een studenteninstroom die schommelt tussen 40 en 60 per jaar is dat niet veel. De doorstroom van het eerste naar het tweede jaar fluctueert tussen 30 en 75 %. De afdeling zet in op gerichte intensieve begeleiding. Door de resultaten van de eerstejaarsstudenten vroegtijdig te monitoren probeert zij studenten met een hoge kans op uitval tijdig te identificeren. Met name deze studenten krijgen studiebegeleiding aangeboden. Verder is er in het eerste jaar een mentorprogramma, bestaande uit bijeenkomsten van ongeveer vijftien studenten onder leiding van een getrainde studentmentor. In deze groepen worden de eerstejaarsstudenten wegwijs gemaakt in de universiteit en de opleiding. Ook is er aandacht voor mentaal welzijn en sociale activiteiten.

Hoewel de doorstroom- en rendementscijfers dus niet hoog zijn, komt de vereiste tijdsinvestering het panel realistisch voor. Ook gaven de studenten tegenover het panel aan dat zij de studielast hanteerbaar vinden, zelfs in combinatie met een tweede bacheloropleiding. Er is geen indicatie voor een onevenwichtige verdeling van de studielast over de vakken. Het panel is dan ook niet gealarmeerd over de doorstroom- en rendementscijfers en beoordeelt alle varianten van de opleiding (voltijds, deeltijds en verkort met vrijstellingen) als studeerbaar. Wel beveelt het panel de afdeling aan de oorzaken van uitval zo goed mogelijk te monitoren, bijvoorbeeld in de vorm van intake- en exitgesprekken met de studiecoördinator. Zij kan zo achterhalen wat de pijnpunten zijn voor de uitvallers, en hier mogelijk iets aan doen.

Het panel stelt vast dat studenten voldoende ondersteuning krijgen, zowel binnen de cursussen als daarbuiten. Het studentmentorprogramma ziet er goed uit, en het scriptieproces wordt intensief begeleid, zowel in een scriptieseminar samen met andere studenten en ten minste twee begeleiders als in één op één contacten met de docenten.

Er is één studieadviseur voor de drie opleidingen Filosofie en voor PPE. Dat lijkt weinig, maar het panel ondervond dat studenten in eerste instantie naar hun docenten en cursuscoördinatoren gaan met vragen. Zij zijn goed benaderbaar en verwijzen studenten indien nodig door. Dit systeem lijkt goed te werken en past bij de persoonlijke en zorgzame onderwijsomgeving die de VU nastreeft. Desalniettemin lijkt het raadzaam studenten een goed overzicht te verschaffen van waar zij terecht kunnen met welke typen problemen en vragen. Sommige studenten waren bijvoorbeeld niet op de hoogte van het bestaan van een studieadviseur, en spreken liever hun docenten direct aan. Maar hoewel daar bij de studenten die het panel zag geen sprake van was, bestaat het risico dat problemen die studenten net mét docenten ervaren, op deze manier niet boven water komen.

De gemeenschap van studenten en docenten rond de filosofieopleidingen aan de VU is kleinschalig en hecht, met intensieve en informele persoonlijke contacten tussen studenten onderling en studenten en docenten. De studenten voelen zich naar de inschatting van het panel veilig, ze waren tegenover het panel openhartig en assertief. Die goede sfeer heeft een positief effect op de studeerbaarheid van de opleiding. De studievereniging Icarus speelt een actieve rol. Het panel bezocht de *social room* van de studievereniging, waar vooral bachelorstudenten veel tijd doorbrengen met elkaar, en waar ze discussie- en filmavonden houden. Icarus organiseert ook internationale excursies rond filosofische thema's. Het panel complimenteert de afdeling met de bindende en stimulerende rol die Icarus speelt en met de warme sfeer binnen de opleiding. Het panel vernam dat er een mogelijke fusie op het programma staat tussen de faculteiten Geesteswetenschappen, Sociale Wetenschappen en Religie & Theologie. Het waarschuwt met klem dat bij een eventuele schaalvergroting de hechtheid van de gemeenschap en de persoonlijke aandacht voor individuen niet verloren mogen gaan. Die sluiten nu juist goed aan bij de waarden van de VU. Een fusie zou ook niet ten koste mogen gaan van de breedte en diepte van de filosofie-opleidingen.

Studenten gaven aan dat lang niet iedereen die staat ingeschreven voor een cursus ook daadwerkelijk bij alle colleges aanwezig is en dat in de loop van een cursus de uitval groot is, met name bij werkcolleges. Het panel heeft dit met de docenten besproken. Zij benoemen als een belangrijke oorzaak voor verzuim het feit dat Filosofie voor veel studenten de tweede studie is, en juist omdat de afdeling Filosofie de combinatie met een andere bacheloropleiding wil stimuleren schrikt zij ervoor terug aanwezigheid verplicht te stellen. Het panel kan zich hierin vinden, maar raadt de afdeling aan te zoeken naar andere, creatieve manieren om de aanwezigheid bij hoor- en werkcolleges te stimuleren omdat deze de studeerbaarheid bevordert.

Docenten

Met 23 docenten op een totaal van 147 studenten komt de opleiding uit op een docent-studentratio van 1 op 6,4. Dit maakt kleinschalig, persoonlijk onderwijs mogelijk. Het panel heeft een positieve indruk van de kwaliteit van de docenten. Van de docenten die actief zijn in de bacheloropleiding heeft de overgrote meerderheid een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Van de overige zes gaan in elk geval vier die binnenkort halen. Binnen de afdeling Filosofie beschikken daarnaast 10 docenten over een Seniorekwalificatie Onderwijs (SKO). Veel stafleden hebben een sterke nationale en internationale reputatie als experts op hun gebied. Ze gelden als zeer goede onderzoekers die onderwijs in verbinding met hun onderzoek kunnen aanbieden. Bij onderwijsbeoordelingen binnen de universiteit worden de filosofiedocenten bovengemiddeld beoordeeld. Studenten waarderen de inzet van docenten en hun benaderbaarheid buiten de colleges om. Ook viel het het panel op dat docenten zich niet alleen verantwoordelijk voelen voor de intellectuele voortgang van hun studenten, maar ook voor hun persoonlijk welzijn. Dit verklaart mede de goede sfeer binnen de opleiding en verdient lof. De afdeling geeft aan dat docenten leren van elkaars ervaringen. Zij organiseert vier bijeenkomsten per jaar waarin docenten met elkaar het onderwijs bespreken. Daarnaast zijn er ten minste vier bijeenkomsten per jaar voor bijscholing. Zo blijven de docenten zich continu ontwikkelen. Met deze intensieve intervisie- en ontwikkeltrajecten is de afdeling op de goede weg.

Zoals bij veel universitaire opleidingen ervaren de docenten de werkdruk als hoog. De roostering door het jaar heen met een blokkensysteem dat voor pieken in de werkbelasting zorgt kan hieraan bijdragen. Het panel beveelt de afdeling aan te onderzoeken of en hoe de werkdruk verlaagd kan worden, in overleg met de docenten en met andere opleidingen die met hetzelfde probleem kampen.

Overwegingen

Het panel vindt het curriculum goed opgebouwd en weldoordacht, met drie duidelijk te onderscheiden niveaus die op elkaar voortbouwen en heldere leerlijnen. Dit geldt zowel voor de voltijds- als de deeltijdsstudenten en voor studenten die de verkorte opleiding met vrijstellingen doen. Het panel kan zich vinden in de keuze voor een tweetalige opleiding. Alleen de wijze waarop de 'filosofische vaardigheden gericht op een niet-filosofische context' getraind worden kan nog beter zichtbaar gemaakt worden. Inhoudelijk dekt het programma alle hoofdgebieden van de filosofie af en geeft een goede basis. Het panel waardeert de voortvarendheid waarmee de afdeling de diversificering van het curriculum ter hand neemt. Zij loopt hiermee voor op andere opleidingen. Het panel moedigt de afdeling aan om verder te experimenteren en niet bang te zijn voor een overkoepelend en/of vergelijkend westers perspectief op verschillende tradities, om versnippering te voorkomen.

Het curriculum is goed studeerbaar, mede dankzij de stimulerende en persoonlijke sfeer en de goede kwaliteit van de docenten, die zich verantwoordelijk voelen voor het welzijn van hun studenten. Het panel beveelt met klem aan deze kwaliteiten - die typisch horen bij een kleinschalige onderwijsgemeenschap - te koesteren, en niet verloren te laten gaan bij een eventuele fusie met andere faculteiten. Het panel beveelt verder aan te zoeken naar creatieve manieren om aanwezigheid bij de colleges te stimuleren, te trachten de werkdruk van docenten te verlagen, en de oorzaken van studentenuitstroom te monitoren.

Conclusie

Het panel oordeelt dat de opleiding op standaard 2 voldoet.

Standaard 3. Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Algemeen

Het toetsbeleid in de bacheloropleiding Filosofie is gebaseerd op het facultaire toetsbeleid van de faculteit Geesteswetenschappen. Dit schrijft voor dat de toetsen representatief, valide, betrouwbaar, transparant, bruikbaar en vergelijkbaar moeten zijn. Het biedt richtlijnen voor de beoordeling en afname van toetsen, de kwaliteit van examinatoren, het toetsdossier, het toetsplan en de kwaliteitsborging. Naast de facultaire notitie over het toetsbeleid heeft de opleiding een eigen onderwijs- en examenregeling en toetsplan, en gelden de regels en richtlijnen van de examencommissie. De opleidingsdirecteur agendeert toetsing bij stafvergaderingen en organiseert kalibreersessies, in overleg met de voorzitter van de toetskamer.

Het panel heeft alle documenten bestudeerd en stelt vast dat het toetsbeleid van de opleiding goed verankerd is en dat de opleiding over een helder toetsplan beschikt, dat houvast biedt aan de docenten. De adviezen van het vorige visitatiepanel om het toetsbeleid aan te scherpen zijn daarmee goed uitgevoerd. Studenten worden met verschillende formatieve en summatieve toetsvormen geconfronteerd. Naarmate zij

verder komen in het curriculum doen de toetsen een groter beroep op hun zelfstandigheid. De meest gangbare toetsvormen zijn schriftelijke tentamens, essays, andere schriftelijke opdrachten (ook voor niet-filosofische doelgroepen), groepsopdrachten, mondelinge presentaties en de scriptie.

Studenten hebben de indruk dat ze niet op alle geschreven opdrachten (voldoende) feedback krijgen. Als reactie hierop heeft de afdeling kort geleden een reeds bestaande regel meer nadruk gegeven, namelijk dat docenten bij essays minimaal drie feedback-opmerkingen moeten plaatsen en dat deze essays inclusief de beoordeling ter inzage moeten liggen. Daarmee zijn wat het panel betreft de bezwaren van studenten goed ondervangen. Deels komt hun onvrede voort uit een misverstand rond geschreven opdrachten die niet met een cijfer worden beoordeeld maar met een *pass* of *fail*. Hierbij worden soms vragen gesteld, maar die zijn formatief bedoeld, om studenten te helpen de tekst te doorgronden. Docenten kunnen niet al deze begripsvragen individueel beoordelen; wel worden ze gebruikt voor generieke feedback in de colleges. Het panel beveelt aan de status van de leesvragen voor studenten te verhelderen. Omdat schriftelijke uitdrucksvaardigheid van wezenlijk belang is voor filosofen in hun maatschappelijke rol, beveelt het panel aan direct vanaf het begin van de opleiding de geschreven opdrachten mede te beoordelen op correct taalgebruik.

Een opleiding als Filosofie waarbij de toetsing zwaar leunt op geschreven teksten wordt bij uitstek geconfronteerd met de mogelijkheid om gebruik te maken van generatieve taalprogramma's (chatbots) uit de AI en moet haar positie ten opzichte daarvan bepalen. Het verheugt het panel dat de afdeling Filosofie daarin al haar eerste stappen heeft gezet. Zo is er over dit onderwerp een lunchbijeenkomst georganiseerd. Het panel moedigt de afdeling aan een visie te ontwikkelen op soorten van gebruik van chatbots die wel en die niet geoorloofd zijn bij het maken van geschreven opdrachten. Ook zal de afdeling mogelijk alternatieve toetsvormen moeten ontwikkelen, en zij zal haar plagiaatcheckers moeten aanpassen om misbruik van chatbots te kunnen detecteren. Dit is een belangrijke opgave voor de komende paar jaar.

Beoordeling van de afstudeerscripties

Op aanbeveling van het vorige visitatiepanel heeft de afdeling eigen formulieren opgezet voor de beoordeling van filosofiescripties. Het panel is hier tevreden over; de formulieren zijn duidelijk en de leerdoelen goed uitgewerkt. Het feit dat twee beoordelaars elk een formulier invullen afzonderlijk van elkaar en vervolgens hun oordelen op een derde formulier samenbrengen (vierogenprincipe) is een goede garantie voor validiteit en transparantie.

Het viel het panel wel op dat niet alle formulieren in de scriptieselectie volledig waren ingevuld. Ook komen de rubrics op de beoordelingsformulieren – die de beoordelaars helpen een scriptie op verschillende criteria te beoordelen – het panel onevenwichtig voor. Er worden drie kwaliteitscategorieën onderscheiden: 'onvoldoende' (lager dan 5,5), 'voldoende' (tussen 5,5 en 8) en 'goed' (hoger dan 8). Hierbij beslaat de middelste categorie een zeer breed spectrum, terwijl een 5,5 toch een heel ander oordeel is dan een 8. De rubrics geven de beoordelaar op dit punt dus weinig houvast. Mogelijk als gevolg hiervan bespeurt het panel een zekere inflatie in de cijfers: er worden veel tamelijk hoge cijfers gegeven en weinig lage cijfers. Het panel beveelt aan strenger te beoordelen, met name op het filosofisch gehalte van de scripties: de combinatie van diepgang, kritische reflectie, originaliteit, analytische scherpte, kwaliteit van argumentatie en aansluiting bij actuele filosofische debatten. Het panel geeft de afdeling in overweging kritische reflectie expliciet op te nemen als beoordelingscriterium, aangezien het prominent is in de beoogde leerdoelen. Het panel beveelt ook aan meer detail aan te brengen in de middencategorie-rubrics, en sluit zich hiermee aan bij het advies is van de examencommissie. Ten slotte vernam het panel dat er weliswaar een bandbreedte is in het aantal woorden dat de scriptie mag tellen (8.000 tot 12.000), maar dat het van de examinatoren afhangt hoe zwaar zij aan de woordlimiet tillen. Het panel beveelt aan een passend aantal woorden consistent te handhaven als

formele voorwaarde om voor beoordeling in aanmerking te komen. Ten slotte beveelt het panel aan erop toe te zien dat alle beoordelingsformulieren volledig worden ingevuld. Het was verheugd te vernemen dat dit toezicht binnenkort wordt geautomatiseerd.

Functioneren van de examencommissie

De kwaliteit van de examens in de bacheloropleiding Filosofie valt onder het toezicht van de examencommissie Geesteswetenschappen. Deze ziet toe op 22 opleidingen. Daarom heeft zij zich opgedeeld in kamers, voor respectievelijk bachelor-, master en PPE (Philosophy, Politics & Economics)-opleidingen en voor toetsing. De examencommissie toetst cursussen en eindwerken steekproefsgewijs. In het jaarplan van de toetskamer staat vermeld van welke vakken in het volgende academiejaar de toetsdossiers beoordeeld worden. De examencommissie analyseert daarnaast ongeveer 10% van de afstudeerwerken per opleiding. Zij screent zowel de inhoud van de scripties als het beoordelingsproces, en houdt ook het niveau van de beoordelaars in de gaten. Deze moeten allen gepromoveerd zijn. De toetskamer kijkt of het vier ogen-principe is toegepast, hoe de beoordelingsformulieren zijn ingevuld, of het voorblad is ingevuld en of de motivatie van het eindoordeel voldoende is. De toetskamer heeft twee keer per jaar overleg met de opleidingsdirecteur om de toetsing te bespreken. Indien nodig is er tussentijds contact via het opleidingsdirecteurenoverleg van de faculteit.

Het panel is enthousiast over het functioneren van de examencommissie. De leden hiervan nemen hun taak zeer serieus, ze zijn goed georganiseerd en proactief. Alle verbeterpunten die het panel opmerkte rondom de toetsing had de examencommissie ook al op de radar. Dit geldt voor het door studenten ervaren gebrek aan feedback, voor beleid aangaande chatbots, voor de rubrics bij de beoordeling van eindscripties en voor de inflatie van eindcijfers. Voor zover de toetsing in de praktijk niet perfect verloopt is dat dan ook zeker niet te wijten aan de examencommissie, of aan het toetsbeleid, maar eerder aan haperend toezicht. Het panel beveelt de afdeling aan om de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid dat mede op voorspraak van de examencommissie is ontwikkeld goed te beleggen, zodat die uitvoering structureel plaatsvindt.

Overwegingen

Het panel is tevreden over het toetsbeleid van de bacheloropleiding Filosofie aan de VU, dat zorgvuldig gedocumenteerd en helder verwoord is. De toetsvormen passen bij de leerdoelen en zijn voldoende gevarieerd. Sinds de vorige visitatie is het toetsbeleid aangescherpt en zijn er doordachte beoordelingsformulieren voor de afstudeerscripties ingevoerd. De examencommissie is zeer toegewijd en proactief en heeft een scherp oog voor verbeterpunten. Het panel beveelt de afdeling aan om de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid dat mede op voorspraak van de examencommissie is ontwikkeld goed te beleggen, zodat die uitvoering structureel plaatsvindt. Het beveelt verder aan de rubrics op de scriptiebeoordelingsformulieren in meer detail uit te werken, de scripties strenger te beoordelen, met name op hun filosofische gehalte, en de functie van leesvragen bij sommige schrijfpoddrachten te verhelderen zodat studenten hierover geen verkeerde verwachtingen hebben.

Conclusie

Het panel oordeelt dat de opleiding op standaard 3 voldoet.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen

Het panel is tevreden over de kwaliteit van de scripties die het heeft gelezen. Ze waren allemaal van voldoende en in sommige gevallen van uitstekend niveau. De onderwerpen waren vaak origineel en uit de scripties kwam duidelijk naar voren dat studenten eigen interesses kunnen volgen en gepassioneerd zijn over hun onderwerpen. Het enthousiasme van studenten voor maatschappelijke thema's draagt het risico in zich dat het ten koste gaat van filosofische scherpte. Daarom heeft het panel (onder standaard 3) de afdeling aangeraden streng te zijn op diepgang, originaliteit, kritische reflectie, analytische scherpte, kwaliteit van argumentatie en aansluiting bij actuele filosofische debatten.

Uit een onderzoek dat de afdeling Filosofie heeft uitgevoerd naar de vervolgopleiding van afgestudeerden blijkt dat zij onder andere kiezen voor (research)masterprogramma's in de Filosofie aan UvA en UU; masteropleidingen die filosofie en vakwetenschap combineren (zoals Filosofie van Cultuur en Bestuur (VU), History and Philosophy of Science (UvA), Philosophy, Politics and Economics (UL) en Philosophy and Economics (Wenen)); of vakwetenschappelijke masteropleidingen. Afgestudeerden die inmiddels een plaats op de arbeidsmarkt hebben verworven komen in zeer uiteenlopende functies terecht, zoals zorgredacteur bij een landelijk dagblad, beleidsadviseur bij een gemeente of docent psychodiagnostiek.

Het panel stelt vast dat de beoogde leerdoelen zijn bereikt. Het waardeert dat alumni bij de opleiding betrokken worden, als lid van de raad van advies of als spreker tijdens het bachelorseminar. Het panel merkt op dat de VU zelf afgestudeerden in de brede filosofiebachelor geen brede filosofiemaster als vervolgopleiding kan aanbieden. Hiervoor moeten zij uitwijken naar bijvoorbeeld de UvA. Het panel beveelt de opleiding aan te onderzoeken of er ruimte is voor een filosofiemaster met eenzelfde profiel als de bacheloropleiding.

Overwegingen

Het panel is tevreden over het niveau van de eindwerken. Afgestudeerden gaan verder in veel verschillende typen vervolgstudies of vinden een passende baan. Het panel stelt vast dat de beoogde leerresultaten zijn bereikt.

Conclusie

Het panel oordeelt dat de opleiding op standaard 4 voldoet.

Eindoordeel

Het oordeel van het panel over de bacheloropleiding Filosofie is positief.

Ontwikkelpunten

1. Verduidelijk in welke onderdelen van het curriculum het beoogde leerdoel 'filosofische vaardigheden voor een niet-filosofische context' wordt geoefend.
2. Maak Engelse taalvaardigheid van de docenten onderdeel van de evaluatie van Engelstalige cursussen.

3. Koester de hechtheid van de gemeenschap en de persoonlijke aandacht. Laat deze niet verloren gaan bij een eventuele fusie met andere faculteiten.
4. Monitor de oorzaken van studieuitval of vertraging en probeer er iets aan te doen. Verschaf studenten een overzicht van waar zij terecht kunnen met welke typen problemen en vragen. Zoek naar creatieve manieren om de aanwezigheid bij hoor- en werkcolleges te stimuleren.
5. Beoordeel de bachelorscripties strenger, met name op hun filosofisch gehalte. Werk de rubrics op de beoordelingsformulieren in meer detail uit.

Bijlage 1. Beoogde leerresultaten

A. Kennis en inzicht

1. De afgestudeerde beschikt over brede kennis van de geschiedenis van de filosofie, theoretische filosofie en de praktische filosofie.
2. De afgestudeerde beschikt over verdergaande kennis van en inzicht in deelgebieden van de filosofie en stijlen van filosoferen.
3. De afgestudeerde beschikt over kennis van en inzicht in de betekenis van filosofie voor vakwetenschappen en voor de samenleving.

B. Wetenschappelijke vaardigheden

4. De afgestudeerde kan de argumentatiestructuur van een tekst ontleden, de begrippen verhelderen, de vooronderstellingen achterhalen, en een tekst historisch of thematisch situeren.
5. De afgestudeerde kan schriftelijk op heldere en systematische wijze verslag doen van de analyse van een kwestie.
6. De afgestudeerde beschikt over filosofische vaardigheden: analyseren van wijsgerige teksten, mondeling wijsgerige gedachten verwoorden, op schrift stellen van wijsgerige inzichten.

C. Filosofische vaardigheden gericht op een niet-filosofische context

7. De afgestudeerde beschikt over de vaardigheid om mondeling en schriftelijk de impliciete wijsgerige aspecten van niet- (expliciet-) wijsgerige discussies te verhelderen: begrippen, argumenten, vooronderstellingen.
8. De afgestudeerde beschikt over de vaardigheid om wijsgerige reflectie bij niet-wijsgerig geschoolden te stimuleren en te begeleiden, bijvoorbeeld over wijsgerige en/of normatieve vragen die leven binnen een bepaalde beroepspraktijk of andere praktijksituaties.

Bijlage 2. Opleidingscurriculum

JAARSCHEMA BACHELOR FILOSOFIE 2023-2024

WEEK	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
JAAR 1																																											
Periode 1																																											
W_BA_ANT (6 EC) Antieke Filosofie																																											
W_BA_EPIS (6 EC) Epistemologie																																											
W_BA_BSDM (0 EC) Bachelor-Seminar: Philosophical Encounters I																																											
VU_TAALTOETS (0 EC) Taaltoets NL																																											
Periode 2																																											
W_BA_MID (6 EC) Middelieuwse Filosofie																																											
W_BA_ETEN (6 EC) Ethics																																											
Periode 3																																											
W_BA_ARTP (6 EC) Argumentation: Theory and Praxis																																											
Periode 4																																											
W_BA_TGC (6 EC) Logic																																											
W_BA_MPL (6 EC) Moderne Filosofie																																											
Periode 5																																											
W_BA_COEN (6 EC) Continental Philosophy																																											
W_BA_DFI (6 EC) Diversificering Filosofie																																											
Periode 6																																											
W_BA_AGNL (6 EC) Vaardigheden																																											
Academisch Nederlands																																											

WEEK	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
JAAR 2																																											
Periode 1																																											
W_BA_IP (6 EC) Politieke Filosofie																																											
W_BA_LOG (6 EC) History of Analytic Philosophy																																											
W_BA_SCF (6 EC) Sociale en culturele filosofie																																											
W_BA_SGIE (6 EC) Philosophy of Science																																											
Periode 2																																											
W_BA_ADET (6 EC) Advanced Ethics																																											
W_BA_TP (6 EC) Theoretical Philosophy: Contemporary Issues																																											
W_BA_BEC (6 EC) Politieke en Sociale Filosofie: Recente ontwikkelingen																																											
W_BA_KMLV (6 EC) Lichamelijke verschillen in een sociale wereld I																																											
Periode 3																																											
W_BA_TXT1 (6 EC) Text Course I																																											
Periode 4																																											
W_BA_MEBN (6 EC) Metaphysics																																											
W_BA_UNIS (6 EC) History of Philosophy: Unresolved Issues																																											
W_BA_INT (6 EC) Intercultural Philosophy I																																											
Periode 5																																											
W_BA_TXT2 (6 EC) Text Course II																																											
Periode 6																																											
W_BA_BSDM2 (0 EC) Bachelor-Seminar: Philosophical Encounters II																																											

WEEK	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
JAAR 3																																											
Periode 1																																											
Keuzenumber [30 EC], bijvoorbeeld: Minor of Keuzevakken of Studeren in het buitenland																																											
Periode 2																																											
W_BA_ADET (6 EC) Advanced Ethics																																											
W_BA_TP (6 EC) Theoretical Philosophy: Contemporary Issues																																											
W_BA_BEC (6 EC) Politieke en Sociale Filosofie: Recente ontwikkelingen																																											
W_BA_KMLV (6 EC) Lichamelijke verschillen in een sociale wereld I																																											
Periode 3																																											
W_BA_UNIS (6 EC) History of Philosophy: Unresolved Issues																																											
W_BA_INT (6 EC) Intercultural Philosophy I																																											
Periode 4																																											
W_BA_BSDM (6 EC) Bachelor-Seminar: Filosofische ontmoetingen III																																											
Periode 5																																											
W_BA_COEN (6 EC) Continental Philosophy																																											
Periode 6																																											
W_BA_AGNL (6 EC) Vaardigheden																																											
Academisch Nederlands																																											

* Klas 2 van de vier keuzevakken
 ** Elke student kiest in totaal 4 keuzemodules (of optional courses*) waarvan ten minste één cursus in 'Interculturele Filosofie' (Intercultural Philosophy / of Intercultural Philosophy II).
 Studenten met een WO bachelordiploma die Filosofie als tweede studievariant willen volgen, kunnen, op individuele basis, vrijstellingen aanvragen bij de examencommissie.

■ VAK
 ■ KEUZERIJMTTE
 ■ MINOR
 ■ TENTAMENWEEK
 ||||| VAKANTIE
 Aanvullend: Week 18 ondervrijsvrij
 Wijzigingen in dit jaarschema voorbehouden

Bijlage 3. Bezoekprogramma

Dag 1: 29 november 2023

<i>Tijd</i>	<i>Tot</i>	<i>Onderdeel</i>
10.00	10.30	Ontvangst en welkom
10.30	12.00	Vooroverleg panel en mogelijkheid open spreekuur (panel intern)
12.00	12.30	Lunch (panel intern)
12.30	13.15	Startgesprek opleidingsmanagement
13.15	14.00	Gesprek studenten bachelor Filosofie (Voertaal: Engels)
14.00	14.15	Pauze
14.15	15.00	Gesprek studenten master Philosophy en Filosofie van Cultuur en Bestuur (Voertaal: Engels)
15.00	15.30	Pauze
15.30	16.30	Gesprek docenten bachelor Filosofie, master Philosophy en Filosofie van Cultuur en Bestuur
16.30	16.45	Pauze
16.45	17.30	Gesprek examencommissie

Dag 2: 30 november 2023

<i>Tijd</i>	<i>Tot</i>	<i>Onderdeel</i>
08.45	09.00	Ontvangst
09.00	09.30	Overleg (panel intern)
09.30	10.30	Thematische sessie bachelor Filosofie <ul style="list-style-type: none"> • We zijn een brede filosofieopleiding met veel aandacht voor diversiteit. Hoe zouden we dit profiel kunnen versterken zonder tekort te doen aan beide kenmerken? • Zouden er naast het Bachelor Seminar andere structuren nodig zijn om de academische en sociale integratie te bevorderen? Is er nu voldoende aandacht voor mentoraat en studiebegeleiding? • Op welke manier zouden we meer aandacht kunnen geven aan (i) de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student, en (ii) recente maatschappelijke ontwikkelingen?
10.30	11.00	Pauze
11.00	12.00	Thematische sessie master Philosophy <ul style="list-style-type: none"> • Op welke manier – uitgaande van ons didactisch concept (activerend onderwijs en onderzoekend leren) – zou de reflectie op een wetenschapsgebied nog beter ingebed kunnen worden in de opleiding, met name in de algemene filosofische vakken? • Op welke wijze kan een mentoraat op masterniveau (waarbij de mentor studenten begeleidt in bv. diens academische, professionele en persoonlijke ontwikkeling) waardevol kunnen zijn? • Zou het ontwikkelen van een nieuwe track (bv. ‘Philosophy of Economics and Health’ of ‘Philosophy of Diversity Studies’) aan of juist af te raden zijn?
12.00	13.00	Lunch (panel intern)
13.00	14.00	Thematische sessie master Filosofie van Cultuur en Bestuur

		<ul style="list-style-type: none"> • Wij beogen mogelijk een intensivering en verbreding van de betrokkenheid van externe partners uit bedrijfsleven, overheid en non-profit. Hoe zouden we dit het beste vorm kunnen geven? Vooral door aan te sluiten op het bestaande programma of door bv. het ontwikkelen van nieuwe studieonderdelen? • Momenteel zijn werkvormen en toetsvormen ontwikkeld die goed passen bij het cultuurfilosofische profiel van de opleiding en zoveel mogelijk aansluiten bij de specifieke vakwetenschappelijke achtergrond van de studenten. Schrijfp opdrachten zijn daarbinnen substantieel. We worden nu geconfronteerd met ChatGPT. Hoe kunnen we hier op inspelen zonder in te leveren op het filosofische niveau van de master? • De opleiding ontwikkelt een scriptiebeoordelingsformulier dat voldoende specifiek is voor het eigen karakter van de master. Is het aanbevelingswaardig om de beoordelingscriteria substantieel te herzien of volstaat het huidige scriptiebeoordelingsformulier?
14.00	14.45	Vorbereiden eindgesprek (panel intern)
14.45	15.30	Eindgesprek opleidingsmanagement
15.30	17.00	Opstellen bevindingen (panel intern)
17.00	17.15	Mondelinge rapportage
17.15	18.15	Borrel (locatie: Forum 2)

Bijlage 4. Geraadpleegde materialen

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken van de bacheloropleiding Filosofie bestudeerd. De gegevens van de eindwerken zijn op aanvraag beschikbaar bij Academion. Daarnaast heeft het panel voor en tijdens het bezoek onder andere de volgende materialen geraadpleegd:

- Het zelfevaluatierapport
- Jaarverslagen over het studiejaar 2021-2022
- Een factsheets over de opleiding
- Een overzicht van de staf van de afdeling Filosofie
- Een verslag van de midterm review
- De Onderwijs- en Examenregeling
- De scriptiehandleiding, scriptieregeling en scriptieovereenkomst
- Een notitie over het toetsbeleid van de Faculteit Geesteswetenschappen
- Het toetsplan van de VU-opleidingen Filosofie
- Het beoordelingsrapport van de vorige visitatie in 2017
- Dossiers met studiemateriaal en toetsuitslagen van verschillende vakken
- De studiehandleiding (met overzicht leerdoelen, studiemateriaal, toetsvormen en beoordelingscriteria) van de vakken: ethiek, epistemologie en antieke filosofie
- Enkele interne documenten over het gebruik van large language models (AI).